

23.59x28.35	1/3	6 עמוד	MAARIV HA SHAVUA - HAMAGAZIN	07/02/2018	62193562-4
ג'וינט ישראלשלים עמותה לילדים ונוער בסיכו - 40045					

סיוע בתחום התעסוקה, תמיכה וחיזוקים של עובדים סוציאליים, עזרה בהסדרת חובות ומעקב לאורך זמן • פיילוט בתי המשפט הקהילתיים, שעלה שלשום לדיון בכנסת, הצליח כבר לשקם בהצלחה מאות עבריינים, שמאסר היה גורם להם כנראה לחזור לסורם • "בכך שמביעים אמון בנאשם ומפנים אותו לגורמים טיפוליים המתאימים לו, פותחים לו צוהר לחיים אחרים, טובים יותר", אומר גורם בתחום

כרמית ספיר ויץ

23.9x22.34	2/3	6 עמוד	MAARIV HA SHAVUA - HAMAGAZIN	07/02/2018	62193568-0
ג'וינט ישראלשלים עמותה לילדים ונוער בסיכו - 40045					

ג'

בן ה־30 נולד ב־ישראל וגדל בחו"ל. אחרי גירושי הוריו, חזר לישראל ובמ־שך 15 שנה השתמש בסמים ובאלכוהול. פעמיים נגזר עליו עונש מאסר של שנה בכלא על עבירות אלימות שביצע כשהיה בגילופין. בפעם השלישית חלה תפנית. "שמו אותי כמ־עצר בית, ועורך הדין אמר לי: או קהילה טיפולית שבה כבר הייתי ולא מתאים לי, או מודל של בית משפט קהילתי, ששם יתאימו לי טיפול אישי", מספר ג'. "הס־כמתי והלכתי לבית המשפט ברמלה. יש שם קצינת מבחן שנוכחת בכל הדיונים, נציגה של התביעה שהרגשתי שגם היא תומכת בי ונתנה לי חיוקים, רכז של בית המשפט הקהילתי, עובדת סוציאלית של בית המשפט הקהילתי וכמובן שר־פטת. אמרו לי שם מילים טובות מהת־ביעה שבבית משפט רגיל דרך כלל לא תשמעי. יש בדיקת שתן קבועה, שיחות פעם בשבוע או שבועיים ודיונים בהתח־לה אחת לשבועיים, ואחר כך פעם בחודש. כל הזמן עקבו אחרי לראות שאני בסדר, מגיע לפגישות בזמן, שאני נקי. בסך הכל רוצים לראות יציבות לאורך זמן. ראיתי אנשים אחרים שנפלו ולא סילקו אותם. נתנו להם עוד הזדמנויות. בית משפט קהילתי הוא יותר טוב. כבר שנה וחצי אני מגיע למרכז יום, יש כאלו שמגיעים אפילו לשנתיים, כשפרק הזמן המינימלי הוא שנה ושלושה חודשים. עכשיו אני עם קצינת מבחן למשך עוד שנה. מאוד מר־צים מדרך החיים החדשה שלי. הביאו לי אפילו תיק במתנה ותעודת סיום".

אתה חושב שתחזור לכלא?
"אני מקווה שלא. סוף־סוף מסתכלים

לי בעיניים ואומרים לי שמאמינים בי. יש לי בשביל מי ומה לקום בבוקר".

תופעה עמוקה יותר

ג' הוא אחד מבין כמה מאות בודדות של אורחים שפשעו, וכאשר הוצע להם להישפט במסגרת בית משפט קהילתי, בחרו לעשות כך. עד כה מספר המ־שתתפים שהחלו בהליך בבית משפט קהילתי עומד על 153 בבאר שבע, 118 ברמלה ו־53 בתל אביב. מספר המש־תתפים הפעילים במסלול זה עומד על 84 בבאר שבע, 61 ברמלה ו־51 בתל אביב. על פי עמותת ג'וינט אשלים, המפתחת

ג' (30), נשפט בבית משפט קהילתי: "אמרו לי שם מילים טובות מהתביעה שבבית משפט רגיל לא תשמעי. ראיתי אנשים אחרים שנפלו ולא סילקו אותם. נתנו להם עוד הזדמנויות. סוף־סוף מסתכלים לי בעיניים ואומרים לי שמאמינים בי. יש לי בשביל מי ומה לקום בבוקר. מאוד מרוצים מדרך החיים החדשה שלי והביאו לי תעודת סיום"

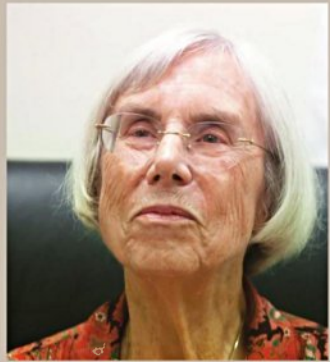
שירותים לטובת אוכלוסיות בסיכון יחד עם הממשלה, שיעור העבריינות החוזרת בישראל עומד על כ־42%. בקרב צעירים עד גיל 18 הוא עומד על כ־73%. הנתו־נים האלה מצביעים על קושי ממשי בה־תמודדות עם תופעות של פשיעה קלה וכינונית, המשפיעה על תחושת הב־יטחון בקהילה, ומעידים על הקושי הרב של עבריינים לצאת ממעגל הפשיעה ולהשתקם בגלל עוני, הדרה, לקויות לא־מטופלות ועוד. לתופעה הזו גם השל־כות מערכתיות וכלכליות. נוכח הנתו־נים האלה החליטה הממשלה לאמץ את המלצות הרוח לבחינת מדיניות הענישה והטיפול בעבריינים של הוועדה בראשות השופט דליה דורנר ולהקים בתי משפט קהילתיים, שנועדו לסייע בצמצום התו־פעה של עבריינות חוזרת תוך הסתמכות על שירותי רווחה ומענים קהילתיים.

▲
"אדם מבין שאכפת למדינה ממנו". בית משפט השלום בתל אביב שבתוכו פועל בית משפט קהילתי צילום: נתי שוחט, פלאש 90

23.7x32.67	3/3	7 עמוד	MAARIV HA SHAVUA - HAMAGAZIN	07/02/2018	62193571-4
------------	-----	--------	------------------------------	------------	------------

ג'וינט ישראלשלים עמותת לילדים ונוער בטיכו - 40045

▶ "תופרים לכל נאשם את התיק הטיפולי". ח"כ זנדברג צילום: מרים אלסטר, פלאש 90

▶ "אנחנו רואים הרבה הצלחות יפות". ביניש צילום פרטי

▶ הממשלה החליטה לאמץ את המסקנות. דורנר צילום: פלאש 90

צילום: רפאל מורחי

מתאים למסלול הקהילתי, השופט מכהיר לנאשם את ייחודיות התהליך ומציג בפניו את צוות בית המשפט ואת שיטת העבודה. אז מופנה הנאשם לקבלת תסקיר מקיף, שיבחן את אפשרות הכניסה להליך קהילתי. הצדדים חייבים לגבש הסדר טיעון שבמסגרתו יובהרו עמדות הצדדים באשר לאפשרויות סיום התהליך, ויוסי בר מה יהיו תוצאות הליך שיסתיים בהצלחה, ומה יהיו עמדות הצדדים במקרה של כישלון. בכל בית משפט קהילתי יש רכוז מטעם ג'וינט אשלים, שאוסף נתונים שהשותפים בפילוט הסכימו שייאספו. כיום אין נתונים על מספר הנאשם שברחו שלא להשתתף בהליך הקהילתי. "אני רואה את זה מהזווית של עב"ר ות הסמים", אומרת ח"כ זנדברג. "הרבה מאוד מהנאשם שמגיעים לסמים - מגיעים עים לעבריינות מנסיונות חיים קשות. הם צריכים טיפול בהתמכרויות, שיקום, משהו שיעזור להם לחזור למסלול ולחיים. המסלול הזה בבתי המשפט הקהילתיים מאוד מתאים להם, כי הנהלת בית המשפט תופרת לכל נאשם גם את התיק הטיפולי ובעצם מלווה אותו עם כל מה שצריך. לפעמים זה ללכת למי רכוז גמילה, לפעמים שיקום תעסוקתי, כדי שלא ייענשו ויחזרו לעבריינות, אלא שיטופלו על פי צורכיהם. אנחנו בוועדה מלווים את התהליך כדי לראות אם אומץ גם אנשים שסובלים מהתמכרויות ומגיעים עים להליך בתי משפט קהילתיים אכן מצליחים להשתקם טוב יותר ממי שעובדים את התהליך הפלילי הרגיל".

כמו פס ייצור

מול סיפורו של ג', רבים הסיפורים האחרים על מערכת המשפט הישראלי לית הכורעת תחת הנטל. צור רפאל (29), מנכ"ל עמותת "מכורים לחיים" המסייעת למכורים בשלבי גמילה שונים להשתלב בחזרה בחברה, מכיר מקרוב את העמידה בבית משפט רגיל. "יש שופט, יש תביעה, יש עורך דין מטעם הנאשם או הסנגוריה

צור רפאל, מנכ"ל "מכורים לחיים" (בתמונה): "בשונה ממה שאני חוויתי בבית המשפט, שעובד בלחץ זמנים ועומס תיקים ומונסה לעמוד בקצב, בבית המשפט הקהילתי יש זמן לדיון, להראות תהליך, להוכיח התקדמות בעוד שבית משפט רגיל מתרכז בענישה, בית משפט קהילתי מתרכז בטיפול, וזה ההבדל המהותי"

רפאל עצמו נקי זה חמש שנים. "היו לי עשרה תיקים על עבירות סמים, אלימות ותעבורה ועשרות דיונים סביב התיקים", הוא מספר. "בשונה ממה שאני חוויתי בבית המשפט שעובד בלחץ זמנים ועומס תיקים ומונסה לעמוד בקצב, כשלא הבנתי בכלל מה קורה סביבי בדקות הדחוף סות האלה, בבית המשפט הקהילתי יש זמן לדיון, להראות תהליך, להוכיח התקדמות, תמיכה ופירוקים חיוביים. בעוד שבית משפט רגיל מתרכז בענישה, בית משפט קהילתי מתרכז בטיפול, וזה ההבדל המהותי. טובת הציבור לא דווקא שהנאשם יהיה מאחורי סורג ובריח. מורסם על כולם שאם ניתן לבעיות האלה מענה איכותי הוליסטי בקהילה במקום מענה, זה ודאי עדיף, מה גם שהאינטרס השיקומי המשותף מתמרץ את כל השורתפים לרצות להצליח יותר".

הציבורית, יש כתב אישום, יש הקראה של כתב האישום, יש את שלב המורה או לא מורה, סוגרים עסקה והולכים הביתה", אומר רפאל. "יש סדר דין משפטי. הכל מאוד ברור, הכל מאוד עמוס, ועובד כמו פס ייצור של דמוקרטיה. 90% מהתיקים שנפתחים במדינת ישראל ומגיעים לכדי כתב אישום - נסגרים בהרשעה במסגרת עסקת טיעון. לפעמים עורכי דין מבקשים לקחת את הלקוח שלהם להליך שיקומי, אבל התביעה בדרך כלל מתעקשת על ענישה. בעצם זה שמביעים אמון בנאשם, כמו שקורה בבתי המשפט הקהילתיים, ומפנים אותו לגורמים טיפוליים המי תאימים לו, פותחים לו צוהר לחיים אחרים, טובים יותר. עוד יתרון הוא העובדה שיש דיונים פעם בשבועיים, ואחר כך פעם בחודש. יש פה מעקב. אדם מבין שאם כפת למדינה ממנו".

שמעדיפים לרצות מאסר קצר, אבל אני חנו רואים גם הרבה הצלחות יפות. עד היום נכנסו לתהליך כ-330 משתתפים. כ-60 סיימו בהצלחה, כ-200 עדיין בתהליך וכ-75 נשרו או הוצאו מההליך במהלך הדרך. אלה שסיימו עכשיו - מצבם נהדר. הרעיון הוא להראות שגם בתוך שנה או שנתיים הם לא חוזרים למערכת. בית המשפט הקהילתי הוא אחד הפתרוןות החלופיים לענישה קצרה, ומוסכם על כולם שאם אפשר שיקום בקהילה על פני כליאה - זה עדיף. החדשות הטובות הן העובדה שגם הפרקליטות מאמצות את דוח דורנר למדיניות טיפול בעבריינים ומעדיפה שיקום על כליאה".

לא מדובר בחלומות באסמיה: מחלקת המחקר של הרשות השופטת אפיינה את נתוני התיקים המוגשים לבתי משפט השלום ברחבי הארץ על בסיס מדגם ארצי שנאסף בשנים 2010-2011, ומהם עלה כי מבחינת סוג העבירה, כ-75% מהתיקים עשויים להתאים למסלול הקהילתי. עבירות אלה שייכות בעיקר לתחום הרכוש, הסמים, האלימות ופגיעה בסדר השלטון ומשטר. נתונים אלו הוצגו בדיון שהתקיים השבוע בוועדה למאבק בנגעי הסמים בראשות ח"כ תמר זנדברג (מרצ). בדיקות ההתאמה למסלול של בית המשפט הקהילתי נערכות בשירות המבחן של משרד הרווחה. אם הוחלט שהתיק

עצמאית והוא הוטמע לתוך בית המשפט הקהילתי שנפתח בתל אביב. "לאחרונה הנהלת בתי המשפט והרשות השופטת הנחתה על פתיחת בית משפט נוסף בניצרת ביוני", אומרת ד"ר דניאלה ביניש, מנהלת תוכניות משפט וקהילה בג'וינט אשלים. "בעתיד ייפתחו גם בתי משפט קהילתיים בירושלים ובחיפה".

בבסיס המודל הישראלי של בית המשפט הקהילתי, שפותח בג'וינט אשלים עם משרד המשפטים, הנהלת בתי המשפט, משרד הרווחה, משרתת ישראל והרשויות המקומיות, עומד המודל האמריקאי של בתי משפט לפתרון בעיות. "אנחנו מסתכלים על העבריינות כסימפטום לתופעה חברתית יותר, עמוקה בדרך כלל, ולכן הכליאה היא פתרון מוגבל ביכולתו לתת מענה", מסבירה ד"ר ביניש. "אם הבעיה היא התמכרות, השאלה אם אדם נכלא או לא - לא נותנת פתרון, כי בעיות השורש החברתיות נותרות בעינן. כלא לא נועד לפתור עוגי או התמכרות. ככל שיש שיקום בכלא והוא מצליח, הסיכוי שאדם יחזור לעבריינות הוא קטן יותר, אלא שבמצב של עונשי מאסר קצרים, הוא מראש לא נכנס להליך שיקומי. מי שנושר, לא מצליח או לא רוצה, נותר בהליך הפלילי ונשפט. לצערנו, יש כמוזבנאנשים שלא מחזיקים מעמד. זו תוכנית מאוד אינטנסיבית ולא פשוטה. יש כאלה